

บทที่ 5

วิเคราะห์และอภิปรายผลการศึกษา

จากผลการศึกษาครั้งนี้ สามารถสรุปได้ว่ามีผลรับกับสมมุติฐานข้อที่ 1. ที่ตั้งเอาไว้ล่วงหน้า แต่ไม่ยอมรับสมมุติฐานข้อที่ 2. จากลักษณะการจัดกระทำกับข้อมูลในหลายขั้นตอนแล้ว ทำให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นที่น่าสนใจในหลายประเด็น ซึ่งจะได้เสนอตามลำดับต่อไป คือ

5.1 การทดสอบสมมุติฐาน

การศึกษาครั้งนี้ตั้งสมมุติฐานการวิจัยไว้ 2 สมมุติฐาน คือ

1. ข้าราชการกรมป่าไม้ที่มีสถานภาพทางสังคมแตกต่างกันมีทัศนคติต่อองค์กรเอกชนในการได้เขียนนโยบายการจัดการป่าของรัฐที่ไม่แตกต่างกัน
2. วิธีการและรูปแบบของการได้เขียนนโยบายการจัดการป่าของรัฐโดยองค์กรเอกชนที่แตกต่างกัน มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของข้าราชการกรมป่าไม้ในจังหวัดเชียงใหม่

การทดสอบสมมุติฐานข้อที่ 1

ความหมายของสถานภาพทางสังคมในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งสถานภาพทางสังคมของข้าราชการกรมป่าไม้ออกเป็น 5 กลุ่ม ด้วยกันคือ

- อายุ
- อายุราชการ
- รายได้ต่อเดือน
- ระดับการศึกษา
- ลักษณะงานหลักในหน้าที่

จากการวิเคราะห์หาค่าความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way Anova) เพื่อตรวจสอบผลของความแตกต่างของค่าเฉลี่ยที่ระดับนัยสำคัญ (Level of Significance) ที่ระดับ .05 ผลปรากฏว่าในแต่ละกลุ่มของสถานภาพ (ก-จ) มีค่า Significance (Sig) มากกว่า .05 ทุกกลุ่มคือ ได้ค่า .906, .928, .826, .913, 969 ตามลำดับ (ดูตารางที่ 21-25) ซึ่งเป็นค่าที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า “ทัศนคติของข้าราชการกรมป่าไม้ ในจังหวัดเชียงใหม่ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ”

ความแตกต่างทางทัศนคติที่อาจมีอยู่บ้าง ในแต่ละรายบุคคลของประชากรศึกษานั้น มิได้เกิดขึ้นเพราะความแตกต่างอย่างชัดเจนของงานภาพทางสังคม เช่น บุคคลที่มีอายุราชการมาก อาจมีทัศนคติที่ระดับเดียวกันกับผู้ที่มีอายุราชการน้อย หรือบุคคลที่มีอายุราชการเท่ากัน แต่มีทัศนคติในระดับที่แตกต่างกันก็เป็นได้

ผลการศึกษานี้จึงเป็นการยอมรับต่อสมมติฐานข้อที่ 1 ที่ว่า “ข้าราชการกรมป่าไม้ ที่มีสถานภาพทางสังคมแตกต่างกัน มีทัศนคติต่อองค์กรเอกชนในการได้แข่งขันนโยบาย การจัดการป่าของรัฐที่ไม่แตกต่างกัน”

การทดสอบสมมติฐาน ข้อที่ 2

ในความหมายของรูปแบบและวิธีการที่แตกต่างกัน ในการได้แข่งขันนโยบายการจัดการป่าของรัฐ โดย NGOs ผู้ศึกษาได้นำกรณีตัวอย่าง 4 กรณีมาเป็นตัวแปรอิสระในการวัดทัศนคติของข้าราชการกรมป่าไม้ในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งกรณีตัวอย่างในการศึกษาทั้ง 4 เหตุการณ์นั้นมีข้อเท็จจริงที่แตกต่างกันและมีความคล้ายคลึงกัน ในวิธีการได้แข่งขันช่วงเวลา สถานที่ และผลสำเร็จในการกดดันรัฐบาลให้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบาย

แนวทางในการจัดกรอบของรูปแบบ และวิธีการได้แข่งขันที่แตกต่างหรือคล้ายคลึงกันนั้น ผู้ศึกษาได้กำหนดให้วิธีการได้แข่งขันใน “กรณี อ.จอมทอง” และ “กรณีป่าดงลาน” มีวิธีการที่คล้ายคลึงกัน หรือกล่าวได้ว่าเป็นวิธีการที่รุนแรงในการได้แข่งขันรัฐบาล ซึ่งโดยข้อเท็จจริงในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้น ทั้ง 2 กรณีดังกล่าวมีการปิดกั้นการจราจรบนถนน หรือการบุกยึดพื้นที่ ซึ่งเป็นการไม่ยอมรับอำนาจของรัฐ

ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งคือ “กรณีท้อฟ้า” และ “กรณีอ่าวมาหยา” จะเป็นอีก 2 กรณี ที่มีวิธีการได้แข่งขันที่คล้ายคลึงกัน (แต่แตกต่างจาก 2 กรณีแรก) กล่าวคือ ใช้วิธีการที่นุ่มนวลกว่า ในการได้แข่งขันรัฐบาล เช่นการชุมนุมประท้วง ยื่นหนังสือต่อรัฐบาล หรือขอใช้อำนาจศาล ซึ่งเป็นวิธีการที่ไม่ก่อความเดือดร้อนต่อรัฐบาลมากนัก แต่ก็มีผลต่อการกดดันรัฐบาล

ทั้ง 4 เหตุการณ์ดังกล่าว จึงเป็นตัวแทนของรูปแบบและวิธีการได้แข่งขัน ที่แตกต่างกัน ใน 2 รูปแบบคือ เป็นวิธีการที่รุนแรง และวิธีการที่นุ่มนวล

ผลจากการเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยของคะแนนความคิดเห็นในแต่ละกลุ่มทั้ง 4 กรณี สามารถสรุปในเบื้องต้นได้ว่าวิธีการได้แข่งขันที่แตกต่างกัน ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระดับทัศนคติของข้าราชการกรมป่าไม้ในจังหวัดเชียงใหม่

ผลการสรุปดังกล่าวพิจารณา ได้จากความแตกต่างอย่างชัดเจนของค่าเฉลี่ย (\bar{X}) โดยพิจารณาจากข้อมูลจะเห็นว่า “กรณีป่าดงลาน” มีค่าคะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) เท่ากับ 2.25 จัดอยู่ในเกณฑ์การแบ่งผลคะแนนที่ระดับ “น้อย” ซึ่งหมายความว่าทัศนคติเชิงไม่เห็นด้วยต่อกรณีนี้ ในขณะที่

กรณีอื่น ๆ อีก 3 กรณีตัวอย่างนั้น ค่าคะแนนเฉลี่ยจัดอยู่ในระดับ “ปานกลาง” ซึ่งหมายความว่า ความคิดเห็นในเชิงไม่แน่ใจต่อทั้ง 3 กรณี (ดูตารางที่ 20)

พิเคราะห์เฉพาะกรณีป่าดงลานนั้น ตามข้อเท็จจริงในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น สามารถสรุปได้ว่าวิธีการโต้แย้งของกลุ่มสมาชิกเกษตรกรรายย่อยภาคอีสาน (ส่วนหนึ่ง) มีวิธีการเรียกร้อง หรือกดดันรัฐบาลโดยการชุมนุมประท้วง และเข้ายึดพื้นที่เพื่อจัดสร้างที่อยู่อาศัยชั่วคราว โดยไม่ยอมรับอำนาจรัฐ ถือได้ว่าเป็นวิธีการที่รุนแรง ซึ่งหากเป็นวิธีการรุนแรงที่แตกต่างไปจากวิธีอื่น ๆ โดยสิ้นเชิง ก็น่าจะถือได้ว่ามีผลทำให้ทัศนคติของข้าราชการกรมป่าไม้เปลี่ยนแปลงไป

แต่ค่าคะแนนเฉลี่ย (X) ของกรณี อ.จอมทอง ซึ่งถือว่ามีความรุนแรงใกล้เคียงกับ “กรณีป่าดงลาน” กลับมีค่าเฉลี่ยที่ 3.39 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง (หมายความว่าความถี่ความคิดเห็นในเชิงไม่แน่ใจต่อกรณีนี้) ซึ่งแปลความได้ว่า ข้าราชการกรมป่าไม้มีทัศนคติต่อกรณี อ. จอมทอง ในทิศทางที่เป็นบวกมากกว่า

เมื่อนำกรณี อ.จอมทอง เปรียบเทียบกับกรณีที่มีวิธีการโต้แย้งที่รุนแรงกว่า อย่างกรณี ท่อก๊าซหรือกรณีอำวมาหาฯ ผลของระดับทัศนคติของข้าราชการกรมป่าไม้ อันอยู่ในระดับเดียวกัน คือมีความเห็นในเชิงไม่แน่ใจ

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าค่าคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นต่อกรณีป่าดงลาน ที่อยู่ในระดับความเห็นเชิงไม่เห็นด้วยนั้น ไม่ได้เกิดขึ้นจากปัจจัยด้านรูปแบบ และวิธีการโต้แย้งที่รุนแรงแต่ค่าคะแนนของความคิดเห็น ต่อกรณีป่าดงลานที่แตกต่างไปจากค่าเฉลี่ยต่อกรณีอื่น ๆ นั้น น่าจะเกิดมาจากปัจจัยอื่น ๆ เช่น ผลจากการสื่อสารของสื่อมวลชน หรือโอกาสในการเข้าถึงข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ เป็นต้น

ผลของการศึกษานี้จึงเป็นการไม่ยอมรับต่อสมมุติฐานข้อที่ 2. ที่ว่า “วิธีการและรูปแบบของการโต้แย้งนโยบายการจัดการป่าของรัฐ โดยองค์กรเอกชนที่แตกต่างกัน มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระดับทัศนคติของข้าราชการกรมป่าไม้ในจังหวัดเชียงใหม่”

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

5.2.1 ผลของกลุ่มประชากรศึกษา

ตามลักษณะของกลุ่มประชากรศึกษา ที่ผลของข้อมูลแสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้ สามารถเป็นตัวแทนประชากรทั้งหมด (ในการศึกษานี้หมายถึงข้าราชการกรมป่าไม้ในจังหวัดเชียงใหม่) ได้เป็นอย่างดี ซึ่งกลุ่มตัวอย่างจะอยู่ในช่วงอายุ 36 – 45 ปี ถือเป็นกลุ่มอายุกลุ่มกลาง และมีลักษณะงานหลักในการป้องกันและรักษาพื้นที่ป่า ตามข้อกำหนดในกฎหมายซึ่งเป็นงานสำคัญของกรมป่าไม้ การศึกษาระดับปริญญาตรีก็ถือได้ว่าเป็นการศึกษาระดับกลาง ที่พอจะเข้าใจระบบการเมืองการปกครอง และภาวะความเปลี่ยนแปลงของระบบการเมืองการปกครอง ได้เท่าทันกับสถานการณ์ กล่าวโดยสรุปคือ กลุ่มตัวอย่างสามารถจะเป็นตัวแทนของ

ประชากรกรมป่าไม้โดยทั่วไป ซึ่งตรงตามวัตถุประสงค์ในการศึกษารุ่นนี้ ที่ต้องการจะทราบถึงผลของระดับทัศนคติของข้าราชการกรมป่าไม้ ในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีต่อบทบาทขององค์กรเอกชนในการได้แย่งนโยบายการจัดการป่าของรัฐ และผลของการศึกษานี้ สามารถจะนำไปสรุปเป็นทัศนคติของข้าราชการกรมป่าไม้โดยทั่วไป เมื่อมีการศึกษาเพิ่มขึ้นได้

มีประเด็นที่น่าสังเกตที่สำคัญอยู่ประการหนึ่งคือ ข้อมูลเรื่องประสบการณ์ของผู้ตอบแบบสอบถามต่อการร่วมงานกับ NGOs หรือ การมีอุปสรรคต่อการร่วมงานกับ NGOs ซึ่งจำนวนของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ (เกินกว่า 70 เปอร์เซ็นต์) เป็นผู้ที่ไม่เคยร่วมงานกับองค์กรเอกชนมาก่อนและไม่เคยมีอุปสรรคจากการปฏิบัติงานจนเกิดผลเสียหายอันเนื่องมาจากองค์กรเอกชนมาก่อน ข้อมูลดังกล่าวทำให้ดูประหนึ่งว่าเป็นข้อจำกัดต่อการศึกษารุ่นนี้ ที่จะศึกษาระดับทัศนคติจากผู้ที่ไม่ค่อยมีโอกาสได้เรียนรู้ระหว่างกันมาก่อน

แต่สาเหตุของข้อมูลที่ปรากฏผลเช่นนั้น เนื่องจากการสุ่มตัวอย่างในการศึกษารุ่นนี้เป็นการกระทำแบบบังเอิญ (Non Probability Sampling) เพื่อจะให้กระบวนการศึกษาเป็นกระบวนการธรรมชาติ ผลของประสบการณ์การทำงานร่วมกับ NGOs ของประชากรศึกษาจึงเป็นเรื่องข้อเท็จจริงในภาวะปัจจุบัน แต่ไม่น่าที่จะส่งผลกระทบต่อความเบี่ยงเบนของผลการศึกษานองผิดวัตถุประสงค์เนื่องจากประชากรศึกษากลุ่มนี้ก็เป็นผู้ที่อยู่ในระบบการเมืองเดียวกัน มีโอกาสในการรับรู้จากกระบวนการกล่อมเกลாத่างการเมืองได้เท่าเทียมกัน และประกอบกับผู้ศึกษาเห็นว่าการศึกษารุ่นนี้เป็นการวัดทัศนคติของข้าราชการกรมป่าไม้ในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีต่อบทบาทในการได้แย่งนโยบายการจัดการป่าของรัฐขององค์กรเอกชน โดยทั่วไป ไม่เฉพาะแต่เพียงบทบาทของ NGOs ที่มีกระดำนเนินการในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่เท่านั้น แม้ข้าราชการกรมป่าไม้ส่วนใหญ่จะไม่เคยร่วมงานกับองค์กรเอกชน แต่ข้าราชการกรมป่าไม้สามารถที่จะรับรู้บทบาทต่าง ๆ ขององค์กรเอกชนได้ตามช่องทางสื่อสารอื่น ๆ เช่น การอ่านหนังสือพิมพ์ และดูโทรทัศน์ เป็นต้น นอกจากนั้นแล้วหากได้นำข้อมูลในการศึกษารุ่นนี้ไปเปรียบเทียบกับการศึกษาที่วัดทัศนคติจากผู้ที่มีประสบการณ์การร่วมงานกับ NGOs มาก่อนจะทำให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนว่าประสบการณ์การร่วมงานกับ NGOs นั้นจะเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อทัศนคติหรือไม่

มีมุมมองที่ให้ผลที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ ถึงแม้ตัวข้าราชการกรมป่าไม้ ซึ่งเป็นประชากรศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้เคยมีประสบการณ์การร่วมงานกับ NGOs มาก่อน หากนำแนวคิดทางด้านความขัดแย้งและกระบวนการกล่อมเกลาท่างการเมืองมาเป็นบรรทัดฐานแล้ว ระดับความเห็นของข้าราชการกรมป่าไม้ น่าจะมีค่าที่ระดับไม่เห็นด้วยต่อบทบาทของ NGOs เนื่องจากไม่เคยมีโอกาสได้เรียนรู้ระหว่างกันมาก่อน แต่ในผลการศึกษารุ่นนี้มีค่าระดับความคิดเห็นต่อบทบาทของ NGOs อยู่ที่ระดับ “ไม่แน่ใจ” ซึ่งถือได้ว่ามีทิศทางที่เอนไปทางบวกมากกว่าความไม่เห็นด้วย ซึ่งผลดังกล่าวแสดงถึงแนวโน้มของระดับความคิดเห็นที่มีพัฒนาการคืออยู่ในขั้นนำพึงพอใจต่อองค์กรในระบบการเมือง และถ้าหากมีการเปิดโอกาสให้ข้าราชการกรมป่าไม้ได้มีโอกาสร่วมงานกับ

องค์กรเอกชนมากขึ้น เป็นการเปิดโอกาสให้เห็นถึงคุณค่าความสำคัญของการเปิดเผย ความยืดหยุ่น และความไว้วางใจกัน น่าจะคาดหมายได้ว่าทัศนคติของข้าราชการกรมป่าไม้จะเป็นไปในทิศทางบวกมากขึ้น ซึ่งจะเป็นนิมิตหมายอันดีที่จะทำให้ความขัดแย้งด้านสิ่งแวดล้อมนี้ลดลงและไม่เป็นผลเสียหายต่อระบบการเมือง

5.2.2 ผลของระดับทัศนคติของข้าราชการกรมป่าไม้

สมมติฐานการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ตั้งขึ้นตามพื้นฐานของแนวคิดระบบการเมือง (Political System) ประกอบกับแนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการทางการเมือง และกระบวนการกล่อมเกลாதองการเมือง (Political Socialization) และแนวความคิดด้านความมั่นคงแห่งรัฐ

โดยหลักการของกระบวนการกล่อมเกลาทองการเมืองในระบอบประชาธิปไตย หากเป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีที่แท้จริงแล้ว บุคคลหรือกลุ่มซึ่งได้มีโอกาสผ่านกระบวนการกล่อมเกลาดังแต่สถาบันการศึกษา เพื่อน ครอบครัว กลุ่มที่สังกัด ประสบการณ์ทางการเมือง ตลอดจนสื่อมวลชนต่าง ๆ นั้น แนวคิดในเชิงยอมรับต่อระบบและกระบวนการประชาธิปไตย ควรที่จะมีพัฒนาการมากขึ้นตามไปด้วย แนวคิดตามหลักการนี้จึงสรุปได้ว่า เมื่อบุคคลใดมีโอกาสได้รับการศึกษามากขึ้น , ปฏิบัติงานมากขึ้น หรือมีประสบการณ์ทางการเมืองมากขึ้น น่าจะยอมรับและมีทัศนคติที่ดีต่อระบบการเมือง องค์กรทางการเมือง ตลอดจนกระบวนการทางการเมืองมากขึ้นตามไปด้วย ทิศทางของทัศนคติที่มีต่อองค์กรทางการเมือง หรือระบบการเมือง จึงน่าจะแปรผันไปในทิศทางเดียวกันระดับของการศึกษาและประสบการณ์ทางการเมืองซึ่งในการศึกษานี้ สถานภาพทางสังคมจึงหมายถึงระดับการศึกษา หรือ ประสบการณ์ทางการเมือง

ภายใต้แนวคิดของระบบการเมือง องค์กรสำคัญทางการเมือง 2 องค์กร คือ องค์กรเอกชน NGOs กับหน่วยงานของรัฐ (กรมป่าไม้) ต่างฝ่ายก็ทำหน้าที่อยู่ในระบบการเมืองอยู่ตลอดเวลา ซึ่งถ้าหากกระบวนการกล่อมเกลาทองการเมือง ทำให้เกิดผลขึ้นมาได้ ตัวข้าราชการกรมป่าไม้ที่มีการศึกษาสูง วิทยุฒิสง และประสบการณ์ทางการเมืองสูง ก็อยู่ในสถานภาพทางสังคมอย่างหนึ่ง ก็ควรที่จะมีทัศนคติต่อบทบาทของ NGOs ที่แตกต่างกันไปจากตัวข้าราชการที่ผ่านกระบวนการกล่อมเกลาทองการเมืองได้น้อยกว่า หรืออยู่ในสถานภาพทางสังคมที่ต่ำกว่า

แต่ด้วยสภาวะทางการเมืองของประเทศไทยปัจจุบัน ที่กำลังเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงไปจากบรรยากาศทางการเมืองในอดีต และแนวคิดที่ว่าด้วยความขัดแย้งแนวเก่าที่เห็นว่าคู่อริในความขัดแย้งมักจะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อกัน ตามความหมายของความขัดแย้งที่ว่า “เกิดจากสถานการณ์ซึ่งบุคคลไม่อาจตัดสินใจได้และถูกผลักดันไปในทิศทางตรงข้ามกัน” หากเป็นเช่นนั้นแล้ว ข้าราชการกรมป่าไม้ที่เคยอยู่ในบรรยากาศการเมืองในอดีต ที่ยังไม่เปลี่ยนแปลง หรืออยู่ภายใต้แนวความคิดความขัดแย้งเก่า ควรจะมีทัศนคติในเชิงไม่เห็นด้วยอย่างที่สุด ต่อบทบาทของ NGOs ในการโต้แย้งนโยบายการจัดการป่าของรัฐ แต่เนื่องจากยังไม่พบว่ามีการศึกษาถึงระดับทัศนคติขององค์กรที่อยู่ในสถานะมีความขัดแย้งในระบบการเมือง อย่างเช่น NGOs กับข้าราชการกรมป่าไม้มาก่อน ผู้

ศึกษาจึงเห็นว่า ระดับและทิศทางของทัศนคติของข้าราชการกรมป่าไม้ อาจจะยังไม่เป็นไปตามหลักการของแนวคิดเรื่องกระบวนการการกล่อมเกลாதงการเมือง ในระบบประชาธิปไตยและในขณะเดียวกัน อาจจะยังไม่เป็นไปตามแนวคิดที่ว่าด้วยความขัดแย้งด้วย จึงได้ตั้งสมมุติฐานการศึกษาวิจัยว่า “ข้าราชการกรมป่าไม้ที่มีสถานภาพทางสังคมแตกต่างกัน มีทัศนคติต่อองค์กรเอกชนในการโต้แย้งนโยบายการจัดการป่าของรัฐที่ไม่แตกต่างกัน”

ผลการศึกษารั้งนี้ปรากฏว่า ขอมรับในสมมุติฐานข้างต้นนั้น ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยของระดับทัศนคติจากผลการศึกษา นั้น ไม่ได้เกิดขึ้นจากความแตกต่างกันของสถานภาพทางสังคม เช่น ระดับการศึกษา อายุ หรือประสบการณ์การทำงาน เป็นต้น

ถึงแม้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทางสังคมที่มีแนวโน้มของความแตกต่างอยู่บ้าง คือค่าระดับความคิดเห็นของข้าราชการกลุ่มที่มีสถานภาพทางสังคมสูง เช่น พวกกลุ่มอายุ 45 ปีขึ้นไป อายุราชการมากกว่า 25 ปี ขึ้นไป และมีรายได้สูงกว่า 20,000 บาทต่อเดือน และการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีจะมีความคิดเห็นในเชิงไม่เห็นด้วยต่อบทบาทของ NGOs (ดูตารางที่ 12 -15) แต่พิจารณาจากจำนวนของข้าราชการในกลุ่มดังกล่าวจะมีไม่มากนัก คือ จำนวนเฉลี่ยต่ำกว่า 20 เปอร์เซนต์ ของจำนวนรวม (ดูตารางที่ 1-4) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว เมื่อนำมาหาค่าความแตกต่างแล้วจะเป็นตัวเลขความแตกต่างที่ไม่ค่อยสำคัญทางสถิติ จึงไม่ส่งผลให้เกิดความแตกต่างของระดับความคิดเห็นต่อองค์กรเอกชน แต่อาจจะวิเคราะห์ได้ว่า ข้าราชการกลุ่มดังกล่าวเป็นคนรุ่นเก่าที่อยู่ ในสภาวะแวดล้อมทางการเมืองแบบเก่าและมีปมความคิดด้วยความขัดแย้งในแนวเดิม จึงส่งผลต่อการแสดงความคิดเห็นในเชิงไม่เห็นด้วยต่อบทบาทของ NGOs อีกประการหนึ่งคือ ตามแนวคิดทางจิตวิทยาบุคคลที่มีสถานภาพดีกว่าบุคคลโดยทั่วไป มักจะมีความรู้สึกมั่นใจในตัวเองมากกว่าบุคคลที่มี ฐานะต่ำกว่า จึงแสดงออกถึงความไม่เห็นด้วยต่อบทบาทหรือแนวคิดของบุคคลอื่น ระดับความคิดเห็นของ “คนรุ่นเก่า” ดังกล่าวจึงน่าจะแปลความหมายได้ว่าเป็นระดับความคิดเห็นของกลุ่มข้าราชการที่ผ่านารับรู้ทางการเมืองจากกระบวนการกล่อมเกลாதงการเมือง และการเมือง ในช่วงหนึ่ง ที่พัฒนาการทางการเมืองยังไม่ถึงขณะนี้ปัจจุบัน ที่มีรัฐธรรมนูญ และกฎหมาย ต่าง ๆ ให้อำนาจและโอกาสต่อขบวนการประชาสังคมมากขึ้น

การแปลความหมายจากผลการศึกษาจึงชี้ให้เห็นว่า ถ้าข้าราชการกรมป่าไม้กำลังเข้าสู่ ภาวะการเปลี่ยนแปลงแนวใหม่ ที่ให้ความสำคัญกับสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน หรือขบวนการ ประชาสังคมตามแนวคิด “พหุนิยม” และได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 รวมทั้งบัญญัติไว้ในกฎหมายอื่น ๆ ด้วย แต่ในขณะเดียวกัน ข้าราชการกรมป่าไม้เองก็ยังไม่มีการพัฒนาการตาม กระบวนการกล่อมเกลาทงการเมือง ที่จะแสดง ความแตกต่างของระดับทัศนคติที่แปรผันไปตาม สถานภาพทางสังคม ซึ่งสาเหตุที่นั้นอาจจะเกิดขึ้นจากกระบวนการกล่อมเกลาทงการเมือง ที่จะนำ มาใช้ต่อข้าราชการกรมป่าไม้ นั้นยังไม่เกิดขึ้น หรือยังไม่มีความเหมาะสมเพียงพอ หรืออีกนัยหนึ่ง

คือ ข้าราชการกรมป่าไม้ ยังไม่มีโอกาสในการรับรู้ในระบบการเมืองมากเพียงพอตามสถานการณ์ทางสังคม

ผลคะแนนของค่าเฉลี่ย (X) ของทัศนคติโดยรวมของข้าราชการกรมป่าไม้ ที่มีต่อบทบาทขององค์กรเอกชนในการโต้แย้งนโยบายการจัดการป่าของรัฐนั้น ได้แสดงทัศนคติในเชิงไม่แน่ใจ (ค่าคะแนนเฉลี่ย (X) รวมมีค่าเท่ากับ 2.63 ซึ่งจัดอยู่ในเกณฑ์การแบ่งผลที่ระดับปานกลาง : ดูตารางที่ 11) ผลของทัศนคติดังกล่าวถือได้ว่าอยู่ในระดับที่ และทิศทางที่เป็นบวกมากกว่าความคาดหมาย ซึ่งตามบรรยากาศทางการเมืองเดิม หรือแนวคิดความขัดแย้งแนวเก่า ที่เห็นว่าทัศนคติจะออกมาในทิศทางเชิงไม่เห็นด้วยอย่างชัดเจน แต่โดยสรุปแล้วผลการศึกษารังนี้ยังชี้ให้เห็นว่า ระดับทัศนคติของข้าราชการกรมป่าไม้ในจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีต่อบทบาทของ NGOs ในการโต้แย้งนโยบายการจัดการป่าของรัฐนั้น ยังไม่สอดคล้องกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองของประเทศไทยในภาวะปัจจุบัน และไม่สอดคล้องกับแนวคิดทางการเมืองต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1. ไม่สอดคล้องกับแนวคิด “พหุสังคม” ที่ให้ความสำคัญกับความหลากหลายของกลุ่มผลประโยชน์และพลังทางการเมืองของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับสถานการณ์ทางการเมืองของประเทศไทยในปัจจุบัน ที่ได้มีรัฐธรรมนูญที่สร้างอำนาจของกลุ่มพลังในพหุสังคมให้มีอำนาจขึ้นมาทัดเทียมกับอำนาจรัฐ ให้มีสิทธิตรวจสอบและทัดทานได้ ซึ่งนอกจากเขียนไว้ใน รัฐธรรมนูญเรื่องสิทธิของพลเมืองแล้วยังปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอีกหลายฉบับ

2. ไม่สอดคล้องกับงานวิจัย และค้นคว้าอิสระที่มีผู้ศึกษาก่อนเป็นจำนวนมากที่ได้ศึกษาถึงบทบาท และการมีส่วนร่วมขององค์กรเอกชนหรือองค์กรอื่น ที่ไม่ใช่หน่วยงานของรัฐว่าควรจะมีส่วนร่วมในการดูแลจัดการทรัพยากรป่าไม้ และได้เคยสร้างบทบาทที่สำคัญในการร่วมดูแลและจัดการปกป้องทรัพยากรป่าไม้ ฯลฯ ก่อนแล้ว เช่น งานของประสพสุข ตีอินทร์, ประสพสุข พันธุ์ประยูร, อดุลย์ พลประอินทร์ มงคล สุกใส และศิริศักดิ์ มีเมล์ เป็นต้น

3. ไม่สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าด้วยความขัดแย้งแนวใหม่ ที่มีความเห็นว่าความขัดแย้งนั้นเป็นเรื่องธรรมชาติ หลีกเลี่ยงไม่ได้และอาจจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรเพราะจะกระตุ้นให้เกิดวิธิตัดเลือกแก้ปัญหา หากสามารถควบคุมความขัดแย้งให้อยู่ในระดับที่ไม่รุนแรงเกินไป

4. ไม่สอดคล้องกับแนวคิดระบบการเมือง เนื่องจากในระบบการเมืองนั้นส่วนขององค์กรประชาชนที่จะทำหน้าที่ในการเสนอความต้องการ ในรูปข้อเรียกร้องหรือการสนับสนุนต่อรัฐบาลเพื่อให้ระบบการเมือง แปรรูปความต้องการนั้นออกมาเป็นนโยบายให้ตอบสนองต่อประชาชน แต่ถ้าหากเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐ ยังมีทัศนคติในเชิงลบหรือเชิงไม่แน่ใจต่อบทบาทขององค์กรประชาชนจึงอาจจะเป็นอันตรายต่อความคงอยู่ของระบบการเมือง หากทัศนคติดังกล่าวยังไม่ได้รับการปรับโดยกระบวนการกล่อมเกลางานการเมือง

แต่อย่างไรก็ตาม แม้ทัศนคติของข้าราชการกรมป่าไม้ในจังหวัดเชียงใหม่ ตามผลการศึกษารุ่นนี้จะไม่สอดคล้องกับแนวคิดทั้ง 4 ประการดังกล่าวแล้ว ก็คงจะยังไม่สามารถสรุปได้แน่ชัดว่า ทัศนคติของข้าราชการกรมป่าไม้ จะมีแนวทางในเชิงลบหรือบวกต่อบทบาทในการได้แย่งนโยบายการจัดการป่าของรัฐของ NGOs และจะอยู่ในทิศทางตรงข้ามกับพัฒนาการทางการเมืองของประเทศ เนื่องจากมีองค์ประกอบที่อาจจะเป็นปัจจัยสำคัญต่อการแสดงผลการศึกษาดังกล่าว ดังนี้คือ

1. ยังไม่พบว่ามีการศึกษาถึงระดับของทัศนคติของข้าราชการกรมป่าไม้ที่มีต่อบทบาทขององค์กรเอกชนมาก่อนนี้ เพื่อเป็นข้อมูลอ้างอิงในการเปรียบเทียบทิศทางของทัศนคติว่าเป็นเช่นไร ตัวอย่างเช่น หากมีการศึกษาถึงระดับของทัศนคติของข้าราชการกรมป่าไม้ ที่มีต่อบทบาทขององค์กรเอกชนภายใต้สถานการณ์ทางการเมืองก่อนหน้านี้ หรือในขณะที่ยังไม่มีกฎหมายรัฐธรรมนูญ กำหนดอำนาจหน้าที่ของขบวนการประชาสังคมให้มีมากขึ้นเช่นปัจจุบัน ผลของทัศนคตินั้น อาจจะอยู่ในระดับที่ไม่เห็นด้วยมากที่สุดก็เป็นได้ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับผลการศึกษารุ่นนี้ได้ผลออกมาในระดับความเห็นที่ไม่แน่ใจ ซึ่งจะเปรียบเทียบให้เห็นได้ชัดเจนว่า ทิศทางของทัศนคติของข้าราชการกรมป่าไม้เป็นไปในทางบวกมากขึ้น (จากไม่เห็นด้วยที่สุด - ไม่แน่ใจ) ซึ่งหากมีผลการศึกษาเปรียบเทียบเช่นนี้ ก็สามารถกล่าวได้ว่าข้าราชการกรมป่าไม้มีทัศนคติต่อ NGOs ที่สัมพันธ์กับพัฒนาการทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตย

ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อการเปรียบเทียบอีกประการหนึ่งคือการแยกกลุ่มอายุ หรือประสบการณ์ทางการเมืองเพื่อหาความแตกต่างทางทัศนคติชัดเจนระหว่างกลุ่มเพื่อจะได้ข้อสรุปที่แม่นยำต่อไป

2. ยังไม่มีกรอบในการกำหนดบทบาทที่ชัดเจนขององค์กรเอกชน ในเรื่องของรูปแบบและวิธีการโต้แย้งต่อนโยบายการจัดการป่าของรัฐ จึงยังไม่สามารถสรุปได้ว่า รูปแบบและวิธีการที่ผ่านมา เป็นปัจจัยสำคัญต่อการส่งผลถึงทิศทางของทัศนคติของข้าราชการกรมป่าไม้

รูปแบบและวิธีการโต้แย้งขององค์กรเอกชนที่ผ่านมา นั้น อาจจะกล่าวได้ว่ามีภาพของความสับสนระหว่างการใช้ “นโยบายของรัฐ” กับการโต้แย้งต่อ “อำนาจของรัฐ” การใช้คำโต้แย้งต่ออำนาจรัฐเป็นภาวะความขัดแย้งต่อแนวคิดเรื่อง “ความมั่นคงแห่งรัฐ” ซึ่งข้อมูลจากการศึกษารุ่นนี้ร้อยละ 78 ไม่เห็นด้วยมากที่สุดกับข้อคำถามข้อ 23 ที่ว่า NGOs ควรใช้วิธีการที่รุนแรงเช่น การปิดถนน การจับตัวประกันเพื่อกดดันรัฐบาลให้มีการแก้ไขปัญหาโดยทันทีต่อไป” (ดูตารางที่ 10) และการตอบข้อคำถามในค่าคะแนนที่อยู่ในระดับเห็นด้วยที่สุด ต่อข้อคำถามข้อ 12 ในคำถามที่ว่า “การปฏิบัติตามกฎหมายอย่างถูกต้อง ของเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ควรถูกโต้แย้ง หรือคุกคามจากกลุ่ม เพราะจะเป็นช่องทางให้เกิดผลประโยชน์ ต่อผู้มีอิทธิพลทางการเมืองได้” (ดูตารางที่ 11) ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ข้อคำถามที่แสดงถึงความมั่นคงแห่งรัฐ จะได้รับการตอบสนองมากที่สุด

และการกดดันรัฐบาลโดยการละเมิดกฎหมายอื่น ๆ เช่น การปิดกั้นการจราจร การยึดสถานที่ราชการ จับตัวเจ้าหน้าที่เป็นตัวประกันเพื่อการต่อรองเป็นวิธีการที่รุนแรง

ในขณะที่ตามหลักการที่ถูกต้องแล้ววิธีการโต้แย้งในนโยบายแห่งรัฐ คือ การเสนอทางออกที่ดีกว่า และให้ประโยชน์ต่อประชาชนมากกว่า ด้วยวิธีการที่สมเหตุสมผลขององค์กรเอกชน วิธีการโต้แย้งจึงเป็นการแสดงออกทางการเมืองอย่างหนึ่ง ที่ส่งผลกระทบต่อทัศนคติขององค์กร ที่เป็นคู่แข่งในระบบการเมืองได้ การกำหนดรูปแบบและวิธีการโต้แย้งที่อยู่ในกรอบที่ชัดเจน จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญในการศึกษาด้วย

5.2.3 ผลของระดับทัศนคติต่อกรณีตัวอย่าง 4 กรณี

จากผลการศึกษาครั้งนี้ จะเห็นแนวโน้มที่ชัดเจนของข้อมูลที่ไม่รับกับสมมติฐานข้อที่ 2 ที่ว่า “วิธีการและรูปแบบของการโต้แย้งนโยบายการจัดการป่าของรัฐ ที่แตกต่างกันขององค์กรเอกชน มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของข้าราชการกรมป่าไม้” เนื่องจากพิจารณาจากข้อเท็จจริงของวิธีการโต้แย้ง จะเห็นค่าของคะแนนเฉลี่ยที่ไม่แตกต่างกันอย่างชัดเจน ในการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกรณีตัวอย่าง 4 กรณี (กรณีทอเกี๊ยะ $\bar{X} = 2.79$, กรณี อ.จอมทอง $X = 3.39$, กรณีอำมาตยา $X = 3.14$ และกรณีป่าดงลาน $X = 2.25$: ดูตารางที่ 20)

จากการจัดกลุ่มระดับความคิดเห็นตามแนวทางในการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 จะพบว่า “กรณีทอเกี๊ยะ” และ “กรณีอำมาตยา” เป็นความคิดเห็นต่อวิธีการโต้แย้งที่นุ่มนวลกว่า ส่วนความคิดเห็นของกรณี อ.จอมทองและกรณีป่าดงลานเป็นความคิดเห็นต่อวิธีการที่รุนแรงกว่า ในกรณีตัวอย่างของการศึกษาทั้ง 4 กรณีนั้น ปัจจัยอื่น น่าจะส่งผลกระทบต่อความแตกต่างของทัศนคติ นอกจากปัจจัยด้านวิธีการโต้แย้ง ตัวอย่างเช่น หากจะพิจารณาในแง่โอกาสการรับข้อมูลข่าวสาร, ความเป็นประโยชน์ต่องานในหน้าที่ของข้าราชการกรมป่าไม้ หรือสถานที่เกิดของเหตุการณ์ต่อ กรณี อ.จอมทองแล้ว จะพบว่า ค่าของระดับความคิดเห็นจะอยู่ในทิศทางบวกมากกว่ากรณีอื่น ๆ เนื่องจากข้าราชการกรมป่าไม้ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ ได้รับทราบสถานการณ์มากกว่ากรณีอื่น ๆ และผลของการโต้แย้งนั้นเป็นประโยชน์ต่องานในหน้าที่ของข้าราชการเอง ที่ทำให้คณะรัฐมนตรีมีมติ (30 มิถุนายน 2541) เพื่อทบทวนการให้สิทธิต่อประชาชนในพื้นที่ป่า ซึ่งเป็นการลดโอกาสในการครอบครองพื้นที่ป่าและอ้างสิทธิตามนโยบายเดิมอีกต่อไป

เมื่อเปรียบเทียบค่าระดับความคิดเห็นจากกรณี อ.จอมทอง กับกรณีอื่น ๆ จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ความเห็นปานกลาง ต่อกรณี อ.จอมทอง นั้นมีค่ามากกว่า ระดับความเห็นต่อกรณีอื่น และระดับความเห็นนั้นไม่น่าจะเกิดจากเพราะรูปแบบและวิธีการโต้แย้งกรณี อ.จอมทอง นั้นเป็นรูปแบบที่ดี แต่อาจจะเกิดจากความใกล้ชิดข้อมูล หรือประโยชน์ต่องานในหน้าที่ดังกล่าวแล้ว ปัจจัยเรื่องรูปแบบและวิธีการโต้แย้งจึงยังไม่ใช่ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับทัศนคติที่แท้จริง

แต่เพื่อจะให้การอ้างอิงถึงปัจจัยด้านวิธีการโต้แย้งของ NGOs ว่ามีความสัมพันธ์กับระดับของทัศนคติของข้าราชการกรมป่าไม้ จึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมถึงความสัมพันธ์ดังกล่าว

โดยมีกรอบกำหนดบทบาทที่ชัดเจนของ NGOs ว่า วิธีการ ลักษณะใดเป็นวิธีการที่รุนแรงหรือนุ่มนวลในการโต้แย้งนโยบายของรัฐ เพื่อตรวจสอบกับผลการศึกษาคั้งนี้ในโอกาสต่อไปด้วย

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University